

INSTITUȚIA VECINIEI ÎN ȚARA ROMÂNEASCĂ ȘI MOLDOVA

LIVIU BURLEC

S-a discutat mult în istoriografia românească în ce constă și din ce derivă starea de dependență, servitute: *vecinia* — *rumânia*. Au fost formulate în acest sens două teorii de bază:

a) una care consideră că dependența este o consecință a legăturii vecinului, rumânului cu pământul (A. D. Xenopol¹, N. Iorga², Radu Rosetti³);

b) cealaltă apreciază că dependența e dată de legătura dintre țăranul dependent și stăpânul său, laic sau ecleziastic (C. Giurescu⁴, I. C. Filitti⁵).

Originea veciniei și caracteristicile instituției. Am arătat în altă parte⁶ că specific vecinilor este lipsa de pământ și așezarea acestora pe un pământ străin, pe care-l cultivau având față de stăpânul acestuia obligații în natură și în muncă, precum și „închinarea” sau vinderea persoanei. Existența pe moșiile domnești, boierești și mănăstirești a unor oameni lipsiți de pământ dar liberi juridic elimină *ipso facto* teoriile care susțin că starea de servitute derivă din legătura cu pământul.

Dacă până la sfârșitul secolului al XVI-lea interpretarea documentelor ne-ar putea lăsa să înțelegem că starea de dependență este determinată de legătura vecinului, rumânului cu pământul, numeroase documente din secolele XVII—XVIII, mai ales din Țara Românească, aruncă o lumină nouă asupra instituției. Acestea înfățișează modul cum locuitorii și-au vândut sau răscumpărat „moșia

1. A. D. Xenopol, *Istoria românilor din Dacia Traiană, III, Iași, 1890* p. 419.

2. N. Iorga, *Geschichte des rumanischen Volkes, II, Gotha, 1905, p.88 și Istoria românilor, V, București, 1937, p. 293-294.*

3. Radu Rosetti, *Pământul, sătenii și stăpânii în Moldova, București, 1907, p. 32 și 257.*

4. C. Giurescu, *Vechimea rumâniei în Țara Românească și legătura lui Mihai Viteazul*, în Constantin Giurescu, „Studii de istorie socială” București 1943, p. 25 et sq.

5. I. C. Filitti, *Proprietatea solului în Principatele Române până la 1864*, în I. C. Filitti, „Opere alese” București 1985, p. 297 et sq.

6. Liviu Burlec, *Considerații asupra originii veciniei în Moldova*, în „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie A. D. Xenopol”, Iași, XVIII/2, 1986, p. 823—834.

și „capetele” sau numai „capu” și sugerează că starea de dependență derivă din „închinarea”, vinderea propriei persoane, a capacității de muncă, fapt ce duce la limitarea libertății de mișcare și posibilității de a dispune de propria-i persoană.

Într-adevăr, de la sfârșitul secolului al XVI-lea și până la dispariția instituției, *vecinia* îmbracă aspecte noi. Până acum cvasi-totalitatea vecinilor proveneau din colonii așezați pe moșia unui stăpân (boier, mănăstire).

În a doua jumătate a secolului al XVI-lea începe tragedia micii proprietăți, care se prăbușește din cauza unei fiscalități excesive și a lipsei de numerar. Asistăm acum, la un fenomen nou, la vecinirea micilor proprietari care-și închină moșia sau persoana sau cel mai adesea și moșia și persoana.

Nu este vorba de vechii locuitori ai satelor (horane), care nefiind persoane juridice documentele nici nu-i mai amintesc, decât în cazuri foarte rare, ci de *moșneni* și *răzeși*, care stăpâneau pământul *de jure* în virtutea unor danii și întăririi domnești.

Până în a doua jumătate a secolului al XVI-lea, situația vecinilor nu era prea mult diferită de a celorlalți săteni, de aceea și condiția personală a acestora interesa mai puțin, motiv pentru care documentele o pun mai puțin în evidență.

Faptul că vecinii erau stăpâniți cu ajutorul unor „zapise”, „drese” (precum robii și bunurile imobile: sate, părți de sate, moșii, etc.), — care cuprind precizarea că intrarea în dependență s-a făcut prin închinarea, vânzarea cu „capu” și cu „ocina” — relevă *caracterul personal al dependenței*. Acest aspect era specific și perioadei anterioare, dar monotonia și stereotipia actelor juridice nu-l făcea de celabil cercetătorului.

Pentru secolele al XV-lea și al XVI-lea, *ășezarea* și folosirea pentru hrană a unei moșii străine atrăgea intrarea în dependență. Acest lucru este clar reliefat de documente, care nu lasă loc pentru echivoc în acest sens.

În studiul amintit am arătat cum în privilegiile acordate pentru formarea statelor — slobozii, cei chemați să se așeze erau numiți și deveneau întotdeauna *vecini-rumâni*. Acest lucru reiese și mai clar dintr-un act dat de Mihnea cel Rău la 19 mai 1589, prin care acesta întărește m-rii Bistrița moșia Vârtopul. Aceasta aparținuse boierilor Craiovești care o dăruiseră mănăstirii. După un timp, niște oameni au mers la domn spunând că moșia e pustie și fără stăpân. Domnul le-a dat-o să-și facă sat. Acum vine însă egumenul și revendică moșia, dovedind că a fost dăruită de Craiovești mănăstirii. Domnul îi dă câștig și-i întoarce moșia. „Și am dat domnia mea că de vor vrea acești oameni să așeze a fi vecini la sfânta mănăstire, pe această moșie, ei să șează pe loc, iar de nu vor vrea să șază, ei să meargă unde vor ști în pământul domniei mele”⁷. Este evident că oamenii puteau rămâne doar ca vecini. Există, până târziu, indicii că șederea și exploatarea îndelungată (peste 20 ani) a unei moșii boierești sau mănăstirești atrăgea vecinirea. Cunoaștem în acest sens două exemple, din Moldova, care par să confirme acest lucru. În 1704 Ilie Catargiu, biv. vel. comis, cere divanului să-i recunoască vecinirea unor țărani din Sucmezău. În instrucțiunile domnești date de Mihai Racoviță boierilor judecătorești se spune că: „dacă comisul va dovedi cu cărți domnești și mărturii ale unor oameni bătrâni că împričinații „au șazu în sat în Sucmezău vro 20 ani, tatăl lor și ei, și i-au stăpânit stăpânii satului...

vor fi vecini”⁸. Tot astfel, la 1690 Titian din Ruși se plânge Divanului că fostul comis Ivașco îl trage la „vecinătate”. Domnul îl dă „rămas” fiindcă singur a mărturisit că șede în Ruși de 20 de ani și nu are moșie în acel sat⁹. În același sens trebuie să interpretăm și afirmația lui Nicolae Costin¹ care vorbind despre domnia lui Constantin Duca spunea: „Că acum făcuse boierii obicei nou de ziceau: *cine au șăzut în sat boieresc 12 ani să rămâie vecin*”¹⁰. „Obiceiul nou” poate fi interpretat în acest caz ca un abuz: coborârea de la 20 la 12 a numărului de ani care atrăgeau căderea în dependență a celui ce ședea și exploata o moșie străină, într-o perioadă de intensificare a vecinilor în Moldova.

Trebuie subliniat faptul că vecinirea decurgea *nu din simpla așezare pe o moșie*, în calitate de zilier, năimit, ci din *folosirea, exploatarea acesteia* prin întemeierea unei gospodării proprii cu părți din câmp, fânaș, ape, pădure, etc. Acest lucru reiese și din procesele rumânilor cu proprietarii, care pentru a scăpa de rumânire invocau și argumentau că: „*nu s-au hrănit pe ocina proprietarului*”¹¹.

Dar chiar și-n condițiile amintite mai sus, documentele din primele două secole de la întemeierea domniei învederează că *nu există o legătură juridică între vecin și pământ*, acesta putând să se așeze unde dorea. Mai multe acte vin să confirme acest lucru. Într-o poruncă a lui Mircea cel Bătrân se spune: „Dă domnia mea această poruncă a domniei mele, satului Mănăstirii de la Cozia, care este la gura Ialomiței, ca oricine ar dori să meargă în satul mănăstirii, din satele boierești mari și mici, să fie slobod de orice dădii mari și mici, să nu cuteze nimeni să-i atingă nici un fir de păr”¹².

Într-un act de scutire acordat de Radu cel Mare la 1498, pentru niște sate ale mării Tismana se precizează: „*Oricâți vecini vor merge în satele sfintei mănăstiri, iar cnezii să nu cuteze să-i oprească, ci să le ia numai găleata, pentru că cine îi va opri, rău va păți*”¹³.

Alte numeroase documente arată dreptul de strămutare după achitarea *găleții de ieșire*. Se poate constata că vecinul se poate așeza oriunde, după ce a plătit amintita taxă. Aceasta confirmă că el era *legat* nu de pământ ci de *stăpânul, său*, că starea de servitate derivă din „închinarea”, vânzarea persoanei unui stăpân care putea avea un caracter temporar sau veșnic.

Această concluzie se desprinde chiar din primele informații documentare. Astfel într-o poruncă a lui Mircea cel Bătrân către starețul Sofronie de la Cozia, domnitorul avertizează că: „*oricine se va închina cu sufletul și cu averea lui la mănăstirea de la Cozia sau boier sau sluga domniei mele sau cneaz sau alt om numit sărac, să nu cuteze din neamul său sau din rudeniile acelui om să ceară socoteală...*”¹⁴.

8. Apud. V. Mîhordea, *Relațiile agrare din secolul al XVIII-lea în Moldova*, București, 1968, p. 117.

9. Apud. Radu Rosetti, *op. cit.* p. 264.

10. Nicolae Costin în „*Cronicile României sau Letopisețele Moldovei și Valahiei*” II București 1872, p. 41.

11. C. Giurescu, *op. cit.* p. 29.

12. D.R.H. B.I. doc. 29.

13. D.R.H. B.I. doc. 281.

14. D.R.H. B.I. doc. 27.

„Închinarea cu sufletul” însemna în fapt intrarea în dependență. Lucrul este confirmat de o altă întărire acordată aceleași mănăstiri. „Și acolo este un om, anume Tâmpa, care s-a închinat starețului Sofronie, să fie *poslusnic* mănăstirii, care și acesta a dăruit o gărlă, Săpatul”¹⁵.

Aceste documente ca și altele arată că la baza veciniei stă voința persoanei care-și vinde persoana și nu o constrângere extraeconomică. Un zapis din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea este revelator în acest sens. În fața scaunului de judecată a domnului ajung Ionașcu Flocosul și Petre din Becești care vin să-l revendice pe un anume Fodor ca vecin. Acesta servise ca zilier în ultimii doi ani la cei doi, la ultimul chiar înșurându-se. Cei doi doriseră să-l aibă pe Fodor din năimit temporar, năimit pe viață, adică vecin. Acesta însă, nevoind să se dea vecin niciunuia din cei doi, îl alege din motive lesne de înțeles, pe marele boier Dumitrașcu vîstier. „Fodor n-au voit să fie vecin niciunuia, la noi, *ce de bună-voie lui s-au poftiți și s-au poftit și s-au dat vecin dumisale vistiernicului Dumitrașco...* Și nimeni dintre noi să naibă treabă a se amesteca, a-l trage dintru noi și întru ruga noastră nici el să aibă a să mai treci la altu stăpân, că și *el de bună-voie s-au dat...*”¹⁶.

Deși, în aparență, actul „închinării” ca vecin era benevol, aproape în toate cazurile el era consecința unor constrângeri economice (insolvabilitate fiscală, răscumpărarea pedepsei de condamnare la moarte, etc.), care îl silea pe țaran, să accepte macula servituții. Un caz din 1672 este semnificativ în acest sens. Unui anume Stan, fost păstor la boierul Ursu, îi lipsesc la datu sâinii 7 vaci, 10 oi și 9 lei. Neavînd avere cu ce să compenseze pierderile, el garantează cu persoana lui și a familiei: „*deci pentru această pagubă eu n-am avut cu ce plăti, ce m-am dat eu cu fâmeia me, vecini și cu feciorii mei să muncesc la casa dumisali în veci*”¹⁷.

Starea de vecinie era o legătură personală și dura atât timp, până când împrecinatul putea rambursa suma pentru care garantase cu persoana sa. De cele mai multe ori aceștia se înglodau în datorii și mai mari, agravându-și starea de dependență; numeroase ieșiri din vecinie și rumânie (cneziri, judeciri) vinșă să sublinieze înșă caracterul condiționat și efemer al acestei stări. Ar mai fi un element care să confirme caracterul personal al dependenței: faptul că răscumpărarea din vecinie se poate face de cel în cauză de la persoana căreia se închinase sau îl moștenise, acesta avînd drept de preempțiune și în cazul recăderii în dependență. Un zapis din 1626 al fraților Stan și Cârstea din Nucet arată cum aceștia fuseseră rumâni de moștenire al lui Stanciu Luca din Nucet. Ei se răscumpără din rumânie numai cu capetele, dar după un timp împinși de lipsuri se vînd din nou rumâni. „Deci, l-am întregat pe jude nostru Stanciu: putea-ne-va da el bani să vedem, să-i fim iar rumâni, cum i-am fost de moșie? El au zis cum n-are putere să ne dea bani, ce ne-au slobozit cu voia lui să ne vindem unde vom putea. Deci noi, ne-am vîndut jupânului Trufanda vîstier rumâni, înșă numai capetele noastră fără de ocină, drept 5000 de bani gata, de a noastră bunăvoie fără de nici o silă”¹⁸. Tot în același an, Alexandru Coconul, îm-

15. D.R.H. B.I doc. 28.

16. Gh. Ghibănescu, *Surete și izvoade*, IV, doc. 277.

17. *Ibidem*, V, doc. 52.

18. D.R.H. B.XXI doc. 143.

puternicește pe Preda postelnic din Brâncoveni să ia trei rumâni din Berivoiești „ce i-au fost judecit un egumen Sarapion“ și să-i ducă la Poenari, de unde erau de moșie „pentru că nu este lege să se scumpere rumânie de la egumen“¹⁹.

O legătură între vecin și pământul pe care s-a așezat este neîndoieșnică. Ea este dată de îmbunătățirile aduse în timp solului: casă, vie, livadă, prisacă, curătură, etc. Sunt cazuri când vecinul poate să-și facă și moară pe moșia stăpânului. Toate aceste ameliorări, care sunt rezultatul muncii vecinului, îi aparțin în deplină proprietate, cu condiția să dea stăpânului locului, dijma. Aceasta reprezintă cea mai puternică legătură a acestuia cu pământul. În acest context legătura ne apare ca un câștig, un drept al colonului și nu ca ceva impus, ca o obligație.

Exista însă, o obligație morală, la început, cutumiară mai apoi, juridică în cele din urmă, ca noul venit să-și ajute stăpânul „la ce va fi lucrul și poslușania“ acestuia, obligație ce va sfârși prin a reprezenta macula servitului. *Caracteristica stării de vecinie devine astfel lucrul*, cantitatea de muncă datorată de vecin stăpânului.

Spre deosebire de feudalismul apusean, starea de servitute se transmite numai pe linie bărbătească, după cum afirmă chiar actul de desființare a veciniei în Moldova (1749). „Iară vecinii numai partea bărbătească slujescu, scoțând la lucru numai un om dintr-o casă, măcar câți ficioari va avea omul, asemenea slujescu ca și lăturalnicii, iar partea femească nu slujește; nici au supunere ca robii, că vecin va să zică sătean megieș fără moșie...“²⁰.

Femeile și fetele vecinului sunt libere. Chiar și acesta are libertatea să-și ia soția din orice pătură socială. Starea de dependență care grevează asupra bărbatului nu se extinde și asupra soției. Ea nu are nici un fel de îndatorire față de stăpânul bărbatului său. Ea poate să aibă moștenire proprietăți și ocine fără ca prin aceasta să poată schimba condiția socială a bărbatului²¹. Din actele referitoare la rumâni în care femeile apar alături de bărbați, nu rezultă că aceștia ar împărtăși condiția socială a soțului. Cel mai adesea ele apar în calitate de tovarășe de viață sau proprietare²².

Eliberarea din starea de servitute. Se constată că alături de procesul de „vecinire“, „rumânire“ există și unul contrar: emanciparea din starea de dependență (cnezire, judecire cum este denumit fenomenul în Țara Românească). Ieșirea din starea de servitute se putea realiza pe mai multe căi:

a) *Prin iertarea acordată de stăpân.* Aceasta era una din formele principale ale ieșirii din starea de dependență întrucât, după cum am văzut, aceasta avea un caracter personal. Această „iertare“ îmbracă în diplomația vremii un veșmânt religios, fiind strâns legată de morala creștină a epocii. Chiar dacă la baza acestor „iertări“ stau motive mai puțin cerești, principiul moralei creștine de a „nu păcătu“ își găsește ecou chiar și în actul de abolire a rumâniei: „va avea măriia sa mare păcat și încă păcat de moarte și în ceilaltă viață să va osândi sufletul mării sale, fiindu că măriia sa face precină robiei lor“ (a țăranilor n.n.)²³.

19. D.R.H. B.XXI. doc. 69.

20. D.R.A. vol. II doc. 260.

21. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 146.

22. *Ibidem*, p. 147.

23. D.R.A. vol. II doc. 260.

În același sens afirmă Nicolae Costin despre C-tin Duca, care în procese spune: „Cu păcat este să-l robești pe frate tău, căci păgânii își cumpără robi pe bani și în al șaptelea an îl iartă, iar alții și mai curând le dau slobozenie; iară tu ești creștin și neluându-l pe bani, și fiind creștin ca și tine și tu vrei în veci să-l vecinești”.²⁴

Desigur au existat cazuri când eliberările s-au făcut din motive umanitare, în spiritul mentalității creștine fără obligații materiale. Așa se pare că a procedat vorniceasa Chiajna cu un rumân al ei din Berivoiești și fiii acestuia: „să fie în pace și slobozi de rumânie pentru pomană și pentru sufletul meu”.²⁵ Din aceleași considerente a eliberat de rumânie vistereasa Glogoveanca, pe Oprea și urmașii săi: „ia au socotit dintru inima ei pentru Dumnezeu și pentru sufletele părinților și ale ei.”²⁶

În cele mai multe cazuri aceste „iertări” camuflează o răscumpărare sau un alt beneficiu. La 1626 vorniceasa Chiajna vinde niște „dedine, ale ei din Berivoiești de pe Brătiia de a cnezit 3 vecini; pentru a-și răscumpăra un sălaș de țigani”.²⁷

Desherența este un alt motiv care se conjugă cu pornirile creștine spre mântuire, specifice mentalității medievale, ce duce la eliberarea vecinilor. „Neavând feciori nici fete de trupul său (a logofătului Calotă Belcineanul n.n.) ca să stăpânească moșiile și rumânii în urma lui, cându au fost la moartea lui au cugetat întru inima lui pentru Dumnezeu și pentru sufletul lui și al părinților, de și au făcut pomană de au ertat pre toți rumânii”.²⁸

b) **Răscumpărarea.** Era mijlocul cel mai sigur și mai des întâlnit de a părăsi starea de servitute. Acest lucru se putea realiza dacă erau îndeplinite două condiții: voința stăpânului și disponibilitățile pecuniare ale vecinului. Răscumpărările erau individuale sau colective. Motivele cele mai des invocate în cazul „judecirilor” erau greutățile financiare ale stăpânului. Cnezii din satul Gostăvâț se vând vecinilor lui Mihail Viteazu, care îi dăruiește de zestre fiicei sale Florica și ginerelui său Preda sluger. Acesta, mai târziu, „pentru multe nevoi și datorii au slobozit satul Gostavățul de a lor bună voie de s-a răscumpărat de vecinie de la ei... ca să fie cnezi cu ocinile lor”.²⁹

Răscumpărările se puteau face cu moșia, cel mai adesea sau numai cu „capetele”. Într-un act din 1702 C-tin Brâncoveanu întărește răscumpărarea de rumânie a unor țărani din Coșcodia (Mehedinți). Aceștia fuseseră oameni liberi și se vânduseră pentru 80 ughi domnitorului Matei Basarab, care-i dăruie m-rii Strehaia. Acum vin împreună cu egumenul și cer noului domn, răscumpărarea, „însă capetele lor fără moșie”. Ei strâng 80 de ughi, cu care cumpără „5 suflete de țigani” pe care-i dau m-rii „să-i stăpânească în locul lor cu pace”.³⁰ Deși mai rare decât dincolo de Milcov răscumpărările nu lipsesc nici în Moldova. Astfel,

24. Nicolae Costin în *op. cit.* p. 41.

25. D.R.H. B. vol. XXI doc. 30.

26. D.R.A. vol. II, doc. 30.

27. D.R.H. B.XXI, doc. 70.

28. D.R.A. vol. I, doc. 46.

29. D.R.H. B.XXI, doc. 82.

30. D.R.A. vol. I, doc. 14.

la 1701 vel vornicul Vasile Cantacuzino acceptă rugămințile a trei frați din Hălăucești de a-i ierta de „vecinătate” : „am primit noi să ne dea două sute și să fie slobozi și ertați de vecinătate”³¹.

Uneori eliberările sunt rodul unor situații întâmplătoare. Cnezii satului Gureni se vânduseră vecini lui Stoica vistier în timpul domniei lui Alexandru Iliș, el s-a hiclenit rămânând dator domniei cu o sumă de bani. Pentru a recupera dăunele domnul îi confiscă satele „pentru acea datorie și pagubă ce a făcut domniei mele de am cnezit și am slobozit domnia mea și pe acel sat Gureni... de s-au răscumpărat cu bani de către domnia mea de vecinie”³².

c) *Prin robire și apoi eliberare*. Documentele lasă să se înțeleagă că toți cei care au fost robi și apoi, într-un fel sau altul (fugă, iertare, răscumpărare, etc.) au scăpat de această stare devin liberi. Am amintit acel document din 1445 prin care Ștefan-voievod dăruiește un tătar Pașco, mitropolitului Calist al Romanului hotărând că : „dacă-l va ierta, el (Pașco n.n.) unde va viețui în pământul nostru, acolo să viețuiască slobod pre legea valahă, iar despre robie nimeni să nu cuteze a-i pomeni”³³. La fel, Ștefan cel Mare cere, la 1470, tătarului Oana, fugit în Polonia, să se reîntoarcă și „să se așeze în țara noastră. el și cu copiii lui, slobod în bună voie și fără nici o nevoie, așa cum stau și trăiesc în țara noastră toți românii după legea lor românească”³⁴.

Alexandru Iliș hotărâște că Tănase din Ciocănești „să fie în pace și slobod de vecinie” de către egumenul Melintie de la m-reă Mihai Vodă din București „pentru că Tanasie a fost rob în Țara Turcească”. Întors din robie Melintie îl cere ca vecin, dar Tanasie dovedește cu sătenii din Ciocănești că n-a fost vecin. Domnul îl lasă slobod afirmând „căci nici nu pot fi robii vecini”³⁵.

Sunt unele cazuri când românii declară că au fost robi, tocmai pentru a scăpa de starea de servitute. Așa procedează un oarecare Radu din Lungi la 1626, care declară „cum că n-au fost rumâni de moșie den Lungi și cum au fost rob la turci multă vreme”. Dar nu poate proba acest lucru nici prin martori și nici nu poate prezenta „o carte domnească de robie, cum să fie slobod de rumânie”³⁶.

d) *Fuga de pe moșie*. Deși fuga vecinilor de pe moșie este consemnată des în documente sub raport juridic, ea nu marchează ieșirea din dependență. deoa-rece, vecinii fugeau și se așezau pe moșia unui alt stăpân, unde pentru moment obțineau unele condiții mai favorabile, dar în scurt timp, recădeau în dependență. Procedul a fost mai eficient doar spre sfârșitul instituției.

e) *Preoțirea*. Deși mai rar întâlnită, exista și această posibilitate de a ieși din starea de dependență. Calitatea de preot-vecin era incompatibilă cu morala creștină. În acest sens intervine chiar domnia. Matei Basarab decretează că preoții și fiii lor nu pot fi vecini și toți cei aflați în această stare să fie eliberați : „Am

31. D.R.A. vol. II, doc. 2.

32. D.R.H. B.XXII, doc. 144.

33. D.R.H. A.I, doc. 259.

34. D.R.H. A.II, doc. 162.

35. D.R.H. B.XXII, doc. 39.

36. D.R.H. B.XXI, doc. 108.

socotit domnia mea că nu se cuvine să fie preoții vecini nimănui, nici ei, nici fiii lor”³⁷.

Concluzii. Din analiza efectuată rezultă că starea de vecinie, devine manifestă, în atribuțiile ei esențiale (dependența de stăpân), concretizată prin obligația în muncă, care depășea pe a celorlalți țărani, la sfârșitul sec. al XVI-lea și începutul celui de-al XVII-lea. Vecinii sunt atestați mai devreme și în număr mai mare în Țara Românească, aflată mai de timpuriu decât Moldova sub suveranitatea oneroasă a Porții.

Trebuie să remarcăm că în cele două țări românești extracarpătice starea de dependență derivă din *legătura dintre vecini și stăpâni și nu de legarea de glie*, cum se întâmplă cu iobagii din Transilvania.

37. Apud. P. P. Panaitescu. *Dreptul de strămutare al țăranilor în Țările Române, până la mijlocul secolului al XVIII-lea*, în „*Studii și materiale de istorie medie*”, vol. I, București, 1956, p. 107.